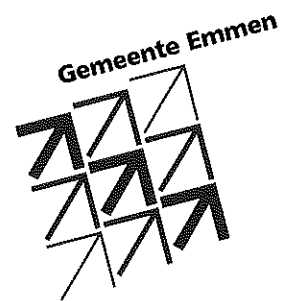

Ris. 3603

Uitwerkingsnotitie Beleidsplan WMO, Mantelzorg 2009-2012

Gemeente Emmen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	pag. 2
2. Wat is mantelzorg	pag. 2
3. Visie	pag. 3
4. Trends en ontwikkelingen	pag. 4
5. Doelgroepen	pag. 6
6. Ontwikkelingen in de Mantelzorg ondersteuning	pag. 7
7. Conclusies en prioriteiten voor 2009	pag. 13
8. Middelen 2009	pag. 13

1. Inleiding

Voor u ligt de uitwerking beleidsplan mantelzorg 2009-2012 van de gemeente Emmen.

Met de komst van de WMO is de ondersteuning van de mantelzorger een gemeentelijke verantwoordelijkheid geworden. Gemeenten moeten formuleren hoe de toekomstige organisatie van mantelzorgondersteuning er uit moet zien.

Na het ontstaan van het Beleidsplan WMO gemeente Emmen 2008-2012 is gewerkt aan de uitwerking van 30 aanbevelingen in dit plan die moeten leiden tot een vraaggericht aanbod van mantelzorgondersteuning.

Mantelzorgondersteuning is een unieke vorm van samenwerking tussen mantelzorger, vrijwilliger en professional. De mantelzorger biedt hulp aan de hulpvrager op vrijwillige basis, maar heeft veelal dit werk niet gekozen. Het komt op je pad, daarom pak je het op.

Professioneel is de individuele ondersteuning en de organisatie van de vrijwillige thuiszorg is ondergebracht bij de zorgaanbieder Stichting Icare, mantelzorgondersteuning.

Mantelzorgondersteuning heeft een eigen gezicht ontwikkeld richting mantelzorg.

De ondersteuning wordt vanuit een provinciale invalshoek lokaal aangeboden. Er is sprake van een goede relatie met het zorgloket WMO.

In Emmen is bij voortduring nagedacht over de inzet en continuering van de huidige expertise van de mantelzorgondersteuner (Steunpunt Mantelzorg). Daarnaast wordt groot belang gezien in de koppeling en verbindingen die er zijn van mantelzorg naar bestaande lokale voorzieningen en organisaties. Zowel professioneel (de welzijnsorganisatie Sedna) als ook de vele vrijwilligersorganisaties. Een belangrijke schakel zijn de lokale Contactpunten Mantelzorg, ontmoetingsplaatsen voor mantelzorgers in de dorpen en sinds kort ook wijken. Zij geven vorm aan mantelzorgondersteuning op dorps of plaatsniveau en zijn daarmee goed bereikbaar en voor velen laagdrempelig.

Omdat ambtelijk overleg tussen de gemeente Borger/Odoorn, Coevorden en Emmen heeft geleid tot het inzicht dat alle drie de gemeenten in ZO Drenthe zich bezig hielden met het ontwikkelen van een lokale structuur voor mantelzorgondersteuning is besloten om regionaal samen te werken, kennis te delen en informatie uit te wisselen. De opzet van de nota is gezamenlijk geformuleerd.

In deze nota gaat het uiteraard over de uitwerking in de lokale plannen in de gemeente Emmen.

2. Wat is mantelzorg ?

De wet geeft de volgende omschrijving: *'Langdurige zorg die niet in het kader van een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving, waarbij zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie en de gebruikelijke zorg van huisgenoten voor elkaar overstijgt'.*

Mantelzorgers staan voor een samenleving waarin burgers eigen verantwoordelijkheid nemen. Ze zijn het cement dat de samenleving bijeen houdt. Mantelzorgers en vrijwilligers staan voor een samenleving waar burgers eigen verantwoordelijkheid nemen. Dat is wat de WMO beoogt. Daarom moeten ze, zo- en waar nodig, worden ondersteund en in staat gesteld en toegerust om worden deze verantwoordelijkheid te nemen.

Niet alle mantelzorgers hebben ondersteuning nodig. Er zijn veel mantelzorgers die hun zorgtaken vanzelfsprekend vinden, goed in balans kunnen blijven met hun eigen draagkracht en die van hun omringend systeem. Voor deze groep mantelzorgers, die (nog) zelfredzaam is, is naast (h)erkenning en waardering vooreerst informatie en voorlichting over mogelijke voorzieningen en mantelzorgondersteuning belangrijk.

Mantelzorgers moeten mee kunnen blijven doen in de maatschappij, kunnen blijven werken of andere bezigheden uitoefenen. Bij werkgevers is mantelzorg nog geen ingeburgerd begrip. Mensen die werk met mantelzorg combineren hebben nog niet de aandacht die de WMO als participatiewet beoogt.

Mantelzorgers, die vroeger of later ervaren dat de draaglast de draagkracht overstijgt, kennen de ondersteuningsmogelijkheden lang niet altijd. Daarnaast duiden mantelzorgers zichzelf vaak niet als mantelzorger en zien veelal inschakelen van hulp als een zwakte ten opzichte van de hulpvrager. Ook de hulpvrager is niet lang niet altijd blij met hulp van buitenaf en moet vaak een enorme drempel overwinnen om die hulp en invloed van buiten te accepteren. Mantelzorgers zijn vaak niet actief op zoek naar voorzieningen die hun steun kunnen bieden. Daarmee dreigt het gevaar van isolement van de mantelzorger.

Mantelzorgers vormen een zeer diverse groep en de behoefte aan ondersteuning is vaak even divers. Het varieert van praktische, materiële ondersteuning als emotionele ondersteuning. Deze emotionele ondersteuning kan bestaan uit individuele hulp als ook uit ontmoeting met andere mantelzorgers. De middelen die kunnen worden ingezet zijn o.a. informatie en advies, cursussen en themabijeenkomsten, ontmoetingsmomenten, een luisterend oor, hulp op sociaal emotioneel terrein, praktische en financiële ondersteuning en respijtzorg.

3. Visie

Mantelzorgers leveren een fundamentele bijdrage aan de zelfredzaamheid en de kwaliteit van het leven van degenen aan wie zij zorg bieden: zo'n 75 % van de zorg aan huis komt voor rekening van mantelzorger (bron: www.invoeringWmo.nl). De mantelzorger is in dat opzicht een belangrijke partner in het lokale Wmo- en gezondheidsbeleid. Goede randvoorwaarden zijn daarom van belang om mantelzorgers te stimuleren om hulp aan hun naaste te (blijven) geven.

De visie:

Mantelzorgers moeten zodanig ondersteund worden dat zij op een acceptabel niveau hun leven kunnen leiden naast de intensieve zorg die zij bieden. Wat acceptabel is, is grotendeels afhankelijk van de beleving van de mantelzorg en diens omgeving.

Het volgende is daarbij van belang:

- Het bieden van ondersteuning, bijvoorbeeld: vrijstellingen voor mantelzorgers in de bijstand, respijtzorg, lotgenotencontacten, op wijkniveau aanbieden van diverse gemaksdiensten e.d.
- Een goed vangnet van professionele zorg, indien nodig: aanvullend op de mantelzorg en in balans met een gezonde inzet door de mantelzorg(s).
- Maatschappelijke waardering voor mantelzorg: dit leidt tot meer openheid over de mantelzorgsituatie in een huishouding. Mensen herkennen zich dan meer als mantelzorg en durven ook steun te vragen.
- Goede signalering in de eerste lijns hulp- en dienstverlening: of iemand niet te zwaar belast wordt door de voortdurende zorg die hij/zij biedt. Bij onder anderen Wmo-indicaties voor cliënten moet daar zeer nadrukkelijk rekening mee worden gehouden.

4. Trends en ontwikkelingen

De inzet van de drie bestuurslagen.

De beleidsbrief “Voor Elkaar” van het ministerie van VWS geeft een aantal speerpunten. Deze zijn gebaseerd op toekomstverkenningen van het Sociaal Cultureel Planbureau, evaluaties van gevoerd beleid en speciale bijeenkomsten met betrokkenen en andere deskundigen.

Er is *landelijk* gekozen voor de volgende speerpunten:

- Versterking van de lokale ondersteuning;
- Meer mogelijkheden voor het combineren van arbeid en mantelzorg;
- Ontlasten van zwaarbelaste mantelzorgers.

Het primaat voor de ondersteuning van mantelzorgers ligt op lokaal niveau. In de Wmo heeft de gemeente hiertoe de opdracht gekregen. Een aantal activiteiten ter ondersteuning vraagt echter een landelijke aanpak. Het betreft kennisontwikkeling en deskundigheidsbevordering, initiëren van vernieuwingsprogramma's, monitoren, onderzoek en de subsidiëring van landelijke organisaties.

In de Wmo wordt aan *de provincie* een kleine maar belangrijke rol toegewezen, die in de eerste plaats is gericht op de ondersteuning van welzijnsorganisaties en gemeenten. Het betreft veelal aanvullende ondersteuning.

Uitgangspunt bij het verdelen van (beleids) verantwoordelijkheid tussen de provincie en het lokale/gemeentelijke is “lokaal wat kan en provinciaal wat nodig is”. De provincie Drenthe wil door subsidieverstrekking het vrijwilligerswerk en de mantelzorg versterken. Hiermee wil de provincie signaleren, stimuleren, initiëren en coördineren. Daarnaast biedt de provincie mogelijkheden voor het ondersteunen en faciliteren van initiatieven en projecten die tot doel hebben een effectieve ondersteuningsstructuur te realiseren, waarbij de zorg voor een sterkere positie van de mantelzorgers en het versterken van het vrijwilligerswerk centraal staan.

Zo heeft de provincie Drenthe STAMM CMO Drenthe gefinancierd om een optimale infrastructuur te realiseren en om ondersteuning te bieden aan het Drents Platform Mantelzorg en de Contactpunten Mantelzorg.

Op gemeentelijk niveau ligt het primaat bij de directe ondersteuning van de mantelzorgers. Ondersteuning is onder te verdelen in een aantal functies (zie inventarisatie VDG):

- inspraak
- informatie, advies, emotionele en educatieve steun
- respijtzorg en praktische hulp
- arbeid en zorg
- financiële steun
- materiële steun; hulpmiddelen en randvoorwaarden
- (h)erkenning, samenhang en samenwerking

Cijfers en potentiële vraag naar mantelzorg.

De vraag naar mantelzorg zal in de nabije toekomst vermoedelijk toenemen doordat mensen steeds ouder worden en een langere periode zorg nodig hebben. Ook zijn mensen gewend aan privacy: ze willen zo lang mogelijk zelfstandig wonen.

Tegelijkertijd beperken de sterke vergrijzing, toename van de arbeidsparticipatie en verkleining van sociale netwerken de mogelijkheden om mantelzorg te verlenen en in te passen in het leven.

Hoewel de bereidheid tot het verlenen van mantelzorg er nog onverminderd is, neemt de spanning tussen vraag en aanbod van mantelzorg toe.

Mantelzorg is de basis van de zorg in de gezondheidszorg. Mantelzorgers voorzien in 75% van de hulpvragen thuis. De professionele zorg 20% en de vrijwilligerszorg 5% (SCP gegevens).

De groep zorgbehoevenden die mantelzorg ontvangt heeft een aantal kenmerken. Het betreft vooral mensen met een langdurige en intensieve zorgbehoefte, bijvoorbeeld met CVA(herseneninfarct), dementie, reuma, ziekte van Parkinson, schizofrenie, depressie, NAH (Niet Aangeboren Hersenletsel), MS (Multiple Sclerose) en verstandelijke en meervoudige handicaps.

Een paar kenmerken zijn:

- 78 % van de mensen waar mantelzorgers voor zorgen, is ernstig beperkt;
- meer vrouwen dan mannen zijn hulpbehoevend. Vrouwen worden gemiddeld ouder;
- de helft van de hulpbehoevenden is alleenstaand;
- 68% van de hulpbehoevenden heeft behoefte aan emotionele steun;
- bijna 20% van de hulpbehoevenden kan niet langer dan een half uur alleen blijven;
- bijna de helft van de hulpbehoevenden heeft het hele jaar door hulp nodig;
- 65% van de hulpbehoevenden is ouder dan 65 jaar.

In 2001 waren er naar schatting 2,4 miljoen mantelzorgers die meer dan acht uur per week

en/of meer dan drie maanden zorg gaven. Van deze groep boden 750.000 mensen meer dan drie maanden en meer dan acht uur per week zorg.

Gelet op bovenstaande ontwikkelingen mag verwacht worden dat, omdat het aantal mantelzorgers niet zal stijgen (in de afgelopen 15 jaar is het aantal mantelzorgers stabiel gebleven), de druk op de aanwezige mantelzorger alleen maar zal toenemen.

Met het toenemen van de druk zal de ervaren belasting ook toenemen. Op dit moment voelt 40% zich matig tot zwaar belast. Oudere mantelzorgers lopen grotere kans om overbelast te raken, omdat zij zelf meer gezondheidsproblemen hebben, vaak de enige mantelzorger zijn en bovendien meer plicht- of schuldgevoelens ervaren.

Deze ontwikkelingen vragen om vormen van ondersteuning die aansluiten bij de behoefte van met name ouderen en om goede randvoorwaarden voor meer gelijke verdeling van mantelzorgtaken.

5. Doelgroepen

De ene mantelzorger is de andere niet. Bepaalde kenmerken van de mantelzorger en degene die hij/zij verzorgt vereisen een specifieke benadering. In een vraaggestuurd aanbod zal daar dus rekening mee moeten worden gehouden. Een goed voorbeeld hiervan is bv. de website www.survivalkid.nl voor jeugdigen die te maken hebben met de zorg voor een familielid met een psychische stoornis.

Verdeling naar *leeftijd*: kinderen (ook heel jonge kinderen), jongeren, volwassenen van 20 tot 60 jaar en ouderen. Jeugdigen vragen een ander soort ondersteuning en benadering dan iemand die gepensioneerd is: de specifieke levensfase brengt andere behoeften met zich mee.

Zo is er verschil in *achtergrond en levenssituatie* van de mantelzorger. Een mantelzorger kan zorgen voor ouders, kind, overige familie, vrienden, burens, ofbuurtgenoten.

Een mantelzorger kan oud, jong zijn, werken, een autochtone of een allochtone achtergrond hebben en een(gezins)systeem en toch kan hij/zij mantelzorg beoefenen.

Arbeid en zorg combineren is niet eenvoudig. Werkende mantelzorgers hebben nogal eens de neiging om minder te gaan werken, maar daardoor vermindert ook het inkomen. En dat, terwijl de zorgkosten alleen maar toenemen. Bovendien zorgt één op de acht werknemers voor een chronisch zieke partner of een hulpbehoevende ouder. Gemiddeld zijn ze daar gedurende 7 jaar 21 uur per week mee bezig.

Verskil in ziektebeeld, o.a. dementie, niet aangeboren hersenletsel, parkinson, reuma, verstandelijke en meervoudige handicaps, psychische problematiek, etc. De beperking die de hulpbehoevende heeft, kan ook van invloed zijn op het type ondersteuning dat gewenst is. Zo zal een mantelzorger van iemand met een lichamelijke beperking meer behoefte hebben aan bv. til instructies, terwijl bij psychische beperkingen wellicht meer behoefte bestaan aan emotionele ondersteuning en informatie over het gedrag van de hulpbehoevende.

6. Ontwikkelingen in de gemeente Emmen in de mantelzorg ondersteuning.

In het Beleidsplan WMO 2008-2012 geeft de gemeente Emmen aan een keten te willen ontwikkelen rond mantelzorgondersteuning. Op deze wijze wil zij de uitdaging aan gaan om tot een vraaggericht aanbod te komen voor mantelzorgers. Signaleren van isolement of afnemende draagkracht van de mantelzorger zal de komende jaren voorop staan. Niet opdringen, maar bereikbaar en beschikbaar indien nodig. Dichtbij, in de qua oppervlakte grote, gemeente Emmen. In nauwe samenwerking met plaatselijke netwerken, zodat een stap richting mantelondersteuning, in welke vorm dan ook, zo nabij mogelijk is. Daarnaast wordt ingezet op signalering.

Mantelzorgers hebben veelal vragen op diverse vlakken. Materiële, voorzieningen, bemiddelingsvragen, maar ook relationele, gedrags of verwerkingsvragen, die bij professionals terecht moeten komen. Daarnaast is er nogal eens sprake van isolement van de mantelzorger. Alle hulp-, dienstverlening en advisering moeten gezamenlijk gericht zijn op vergroting van draagkracht van de mantelzorger, erkenning en herkenning en emancipatie te bewerkstelligen en de samenleving bewust te maken van de positie van de mantelzorger.

De functie van de gemeente is het ontwikkelen van een vraaggericht aanbod en het organiseren van de uitvoering van de mantelzorg.

Met de overheveling van de verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van mantelzorgers naar de gemeenten, alsook de CVTM middelen per 1 januari 2007 ligt, na een periode van in de provincie afgesproken continuering van voorzieningen, nu de vraag voor welke kwaliteitsaspecten voor mantelzorgondersteuning belangrijk is.

Door meer dorps- en wijkgericht te gaan werken streeft de gemeente naar een verdubbeling van de geregistreerde mantelzorgers die op de een of andere wijze gebruik maken van de ondersteuningsmogelijkheden. In de Week van de Mantelzorg 2008 is duidelijk geworden hoe belangrijk de ontmoeting tussen de schakels van de keten van mantelzorgorganisaties is. Door de samenwerking van en met alle partners als mantelzorgondersteuning, welzijnswerk, vrijwilligersorganisaties, de contactpunten mantelzorg en het zorgloket hebben 500 mantelzorgers deel genomen. De diverse mantelzorgorganisaties hebben tot hun genoegen ervaren hoe aanvullend ze met hun eigen werkzaamheden ze op elkaar kunnen zijn en hoeveel meerwaarde de samenwerking heeft. Belangrijk is dat mantelzorgondersteuning door vindplaats en ketengericht (*aanbeveling 25 beleidsplan 2008*) te werken ook met name de meeste kwetsbare mantelzorgers bereikt. Een out-reachende benadering blijkt tot nu toe het meest effectief. Wijk- en dorpsgericht werken geeft het grootste bereik, zo is gebleken in de resultaten van de Week van de Mantelzorg in 2008. De deelname aan- en via georganiseerde dorps- en regioactiviteiten door de Contactpunten Mantelzorg was veel groter dan de plaatsoverstijgende activiteiten.

Pilot Huisartsenpraktijk in ontwikkeling

Ook de huisartsenpraktijk blijkt een goede vindplaats van mantelzorgers. Na afronding van de Pilot Huisartsenpraktijk in 2009 (*aanbeveling 28 beleidsplan 2008*) is de conclusie dat enerzijds het aantal bereikte mantelzorgers is toegenomen, anderzijds zijn ook huisartsen in toenemende mate enthousiast zijn en willen mee denken over ondersteuning van mantelzorgers. Mantelzorgers vragen niet gemakkelijk om hulp. Daarom is het van belang mogelijke verwijzers te attenderen op mantelzorgondersteuning. De huisartsenpraktijken blijken goede vindplaatsen voor mantelzorgers, gezien de eerste resultaten van de pilot in Emmen. De huisarts kent veelal de patiënt, het ziektebeeld en weet wat de patiënt en de mantelzorger te wachten kan staan. De uitdaging ligt met name in het motiveren van huisartsen om, naast de zorg aan de patiënt, ook de focus te richten op de omgeving, de partner, ouders of de kinderen van de patiënt. Een gezond functionerende omgeving houdt langer stand in de zorgsituatie van de patiënt en komt zelfs het welzijn van de patiënt ten goede. Door de Pilot in Emmen hebben de betrokken huisartsen anders leren kijken. Niet alleen naar de patiënt maar vooral ook naar de leefomgeving en het systeem (partner, gezin) waarin de patiënt verkeert. Niet alleen huisartsen, maar ook praktijkondersteuners, hulp en dienstverleners of eerste lijns-gezondheidswerkers moeten attent gemaakt worden op de specifieke aandacht voor de omgeving van de patiënt of hulpbenodigde, naast de aandacht voor de hulpbenodigde zelf. Een nog niet echt ingeburgerde kijk op gezinssystemen, die echter in de participatiewet als de WMO wel leidend is. Samenwerking tussen mantelzorgondersteuning en huisartspraktijken, als ook de hele eerste lijns gezondheidszorg is gewenst vooral wat betreft actieve verwijzing. Daarvoor is het van belang een goede informatievoorziening voor de praktijken en patiënten tot stand te brengen en de keten te versterken en aan te vullen. Samenwerking tussen mantelzorg ondersteuning en huisartsen heeft meerwaarde voor mantelzorgers. De pilot zal verlengd worden om dit mogelijk te maken

Jeugd en jonge mantelzorgers actief benaderen

In de Week van de Mantelzorg heeft zich heel duidelijk afgetekend dat de jeugd niet voldoende wordt bereikt door de huidige mantelzorgondersteuning. Duidelijk is ook dat, om jonge mantelzorgers te bereiken, meer aan voorlichting gedaan moet worden en wellicht andere vormen van voorlichting gezocht moeten worden. Het is belangrijk een continue lijn te onderhouden naar scholen en schoolmaatschappelijk werkers, zeker nu op alle scholen voor primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs schoolmaatschappelijk werk aanwezig is. Lesprogramma's worden vaak vergeten na verloop van tijd en verwijzing op scholen is ook nog niet echt aan de orde. Dit vereist investering. Er is een denktank geformeerd van alle organisaties die hebben deelgenomen aan de Week van de Mantelzorg. Deze groep gaat op zoek naar een (vindplaats)gerichte benadering van de kinderen en jongeren in de gemeente Emmen. Mantelzorg zal zich even eens moeten bezinnen hoe aan te sluiten bij de ontwikkeling van de maatschappelijke stages voor jongeren in het VO onderwijs (*aanbeveling 28, beleidsplan 2008-2012*). Er ligt een kans door aan te sluiten bij het vrijwilligers Vacatureloket.

Uitbreiding aantal Contactpunten in de gemeente Emmen.

Ingezet wordt op initiatieven om het aantal Contactpunten Mantelzorg uit te breiden. Er zijn nog witte vlekken binnen de gemeentegrenzen. In een aantal dorpen als Klazienaveen en Emmercompascuum zijn al een aantal mantelzorgers actief. Er zal onderzoek gedaan worden naar de initiatieven die worden ontplooid in de 'witte vlek' gebieden om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om tot nieuwe contactpunten Mantelzorg te komen en ondersteuning te bieden bij de oprichting van een dergelijke organisatie. (*aanbeveling 20 beleidsplan 2008*). Er zijn in Emmen drie Contactpunten Mantelzorg die bijzonder actief zijn, nl. in Schoonebeek, Bargercompascuum en de plaats Emmen. In maart 2009 is het Interkerkelijk Contactpunt Mantelzorg Emmen van start gegaan. Lokaal zijn de contactpunten met name actief op het gebied van signaleren van mantelzorgers en in de organisatie van de ontmoeting van mantelzorgers. Er wordt aandacht besteed aan voorlichting, maar ook recreatief een en ander georganiseerd. Vanuit de 3 contactpunten wordt gestreefd naar een uitbreiding naar omliggende plaatsen. In samenwerking met de WMO-Raad is besloten de gelden van het Mantelzorgcompliment 2007 hiervoor te bestemmen. Vanaf 2009 worden de contactpunten beter gefaciliteerd.

Professionele mantelzorgondersteuning

De gemeente Emmen wil een samenhangende visie en regie voeren en verantwoordelijkheid nemen voor aanwijsbare resultaten, als het gaat om de zelfredzaamheid van mantelzorgers en deelname van mantelzorgers aan de maatschappij.

Van de uitvoerende mantelzorgondersteuner wordt kennis en vaardigheid verwacht in de individuele begeleiding van mantelzorgers. Kennis van- en inzicht in ziekteprocessen is daarbij een belangrijke toegevoegde waarde. Het aanbod is momenteel provinciaal en regionaal georganiseerd bij de Mantelzorgondersteuning van Icare. De gemeente Emmen wil de expertise van het lokale welzijnswerk beter gaan benutten en de plaatselijke netwerken inschakelen voor het signaleren van kwetsbare mantelzorgsituaties. Professionele mantelzorgondersteuners kunnen dorpsgericht ingezet worden door de input van de plaatselijke buurt, jongeren of ouderenwerkers. Daarbij kan het huidige aanbod en kunnen ook knelpunten beter in beeld komen. Kansen liggen nog in aansluiting of samenwerking met de bestaande voorzieningen in de dorpen, al dan niet ondersteund door de welzijnsorganisatie. Professionele mantelzorg ondersteuning moet gevolgd worden op doelmatigheid en kwaliteit. De gemeente Emmen wil hierop zicht krijgen door contacten met gebruikers. En wil voor het ontwikkelen van een goede lokale ondersteuningsstructuur een vraaggericht aanbod ontwikkelen voor mantelzorgers. Daarvoor is nodig dat er contacten bestaan met mantelzorgers, dat mantelzorgondersteuning, zowel vrijwillig als professioneel, bekend wordt bij de mantelzorgers. Dat de behoefte aan ondersteuning wordt gepeild, voorlichting wordt

gegeven en onderzocht wordt hoe groot het aantal mantelzorgers dat ondersteuning wil is en nieuwe vormen van communicatie worden ontwikkeld.

Vragen op het gebied van voorzieningen, materieel, bemiddelingsvragen etc. kunnen gesteld worden bij het Zorgloket van de gemeente Emmen. Het Zorgloket beschikt over een breed inzicht in alle voorzieningen voor hulpvragen en kan gericht verwijzen. Met name mantelzorgers melden zich nogal eens bij het zorgloket, daar waar het aanvragen voor voorzieningen betreft. Onderdeel van het voorzieningen pakket is ook de Respijtzorg. Respijtzorg is vervangende (vrijwillige) hulp om zo de mantelzorger de gelegenheid te geven eigen zaken te regelen of even vrij-af te nemen. Het Zorgloket is steunpunt voor de vrijwillige huishulp voor de gemeente Emmen en heeft een netwerk opgebouwd met de verschillende vrijwilligersorganisaties, wat resulteert in een goede samenwerking en snel resultaat bij het vinden van een vrijwilliger. Medewerkers zijn geïnstrueerd om alert te zijn op de positie van mantelzorgers en eventueel extra moeite te doen om contact te maken.

De plaatselijke welzijnsorganisatie is lokaal het netwerk van professionals dat bij uitstek functioneert in buurten, wijken en dorpen. In samenspel met het CPM, voor de activiteiten en de zelfhulp/lotgenotencontacten, de mantelzorgondersteuner vanuit de eerste lijns gezondheidszorg, het zorgloket en kan een vindplaatsgerichte en dus vraaggerichte aanpak worden gerealiseerd met lijnen naar de voorzieningen en met de benodigde specifieke kennis rondom het verzorgen van een thuiswonende hulpvragende. Gelet op deze benadering wordt voorgesteld stel om de subsidierelatie met mantelzorgondersteuning van Icare te beëindigen en de middelen op lokaal niveau in te zetten.

Versterken door samenwerken

Vooralsnog bestaat de indruk dat vooral de kansen die samenwerking tussen professional en vrijwilliger biedt, niet voldoende onderkend en benut worden. Er bestaat bij mantelzorg een bijzondere relatie tussen beide, de één kan moeilijk zonder de ander. Deze verbondenheid is wellicht tot op heden nog door ieder onderschat. In de Week van de Mantelzorg, waarin door de professionals (van Mantelzorgondersteuning en de Welzijnsorganisatie Sedna) is gebleken hoeveel meerwaarde te behalen is uit juist deze onderlinge verstandhouding en samenwerking. Door hulp en advies aan de zorgverlener te verbeteren wordt het zorgen voor een ander aantrekkelijker. Deze samenwerking blijkt de zorgvrager ten goede te komen omdat, bij bewustwording van elkaars mogelijkheden, er een optimaal pakket kan worden aangeboden.

Samenwerking en afstemming tussen alle betrokken partijen is dus noodzakelijk. In de Week van de Mantelzorg is een goede start gemaakt naar verbetering van deze samenwerking. De keten voor de mantelzorg moet verder worden ontwikkeld. Daarnaast wordt gestreefd naar een betere samenwerkingsstructuur tussen Mantelzorg ondersteuning enerzijds en de lokale Contactpunten Mantelzorg (CPM's) anderzijds.

Door in deze keten ook een meer actieve rol aan te wijzen voor de welzijnsorganisatie Sedna, kan een brug worden gebouwd van het informele circuit, dat een goed bereik heeft, naar de

professionele begeleiding van bijvoorbeeld het Steunpunt, maar ook het Zorgloket van de Gemeente Emmen.

De vrijwilliger

Hoewel het profiel van de vrijwilliger de komende tijd iets zal veranderen mag, mits gewaardeerd en ondersteund, verwacht worden dat er twee nieuwe doelgroepen vrijwilligers gaan ontstaan; de vitale ouderen en de jongeren die hun maatschappelijke stage gaan vervullen.

Anderzijds zal er steeds meer beroep worden gedaan op de vrijwilliger. De vergrijzing, de toename van arbeidsparticipatie, verkleining van sociale netwerken en dus de mogelijkheden om mantelzorg te verlenen en in te passen in het leven worden moeilijker voor de mantelzorger. Daarentegen neemt het aantal ouderen de komende jaren toe en zijn veel mensen gewend aan privacy, willen zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Professioneel zal dit niet allemaal opgevangen kunnen worden.

Stimuleren van vrijwilligerswerk is dus van groot belang. Daarmee ontstaat de wens om goed beleid omtrent vrijwilligerswerk te formuleren.

Het vrijwilligerswerk in de mantelzorg zal verbreed moeten worden. Door het vrijwilligerswerk meer projectmatig aan te bieden en minder structureel, kunnen er meer en andere mensen worden bereikt. Denk bijv. aan maatjesprojecten maar ook aan maatschappelijk ondernemen.

De gemeente Emmen gaat zich ook actief bezig houden met het ontwikkelen van gezamenlijke aanpak van de Maatschappelijke Stage. De welzijnsorganisatie Sedna gaat een belangrijke rol spelen in de functie van stagemakelaar.

In 2009 zal er een gezamenlijk plan van aanpak komen voor alle gezamenlijke scholen voor voortgezet Onderwijs in de gemeente. In de rol van stagemakelaar kan de welzijnsorganisatie samen met mantelzorg en andere organisaties op het gebied van wonen werken en welzijn buurtgericht projecten opzetten voor kortlopende stages. Er wordt bijvoorbeeld gedacht aan tuinonderhoud. De gemeente Emmen wil meer aandacht schenken aan de ontwikkeling van het vrijwilligerswerk in relatie tot de vrijwillige inzet van de mantelzorg. De Raad heeft hiervoor extra gelden beschikbaar gesteld. De gemeente Emmen wil meer aandacht schenken aan de ontwikkeling van het vrijwilligerswerk en mantelzorg, door bijvoorbeeld de Week van de Mantelzorg en vrijwilligersdagen. Als stagemakelaar kan de welzijnsorganisatie buurtgericht, soms samen met bijvoorbeeld wooncorporaties, projecten opzetten voor kortlopende stages. Er wordt bijvoorbeeld gedacht aan tuinonderhoud voor zwaar belaste ouderen.

Arbeid en Zorg

De Gemeente Emmen heeft het volgende SMART-doel geformuleerd:

In 2010 is de gemeente Emmen voorbeeldwerkgever als het gaat om maatwerk voor mantelzorgende werknemers.

In de gemeente Emmen wordt op een aantal terreinen nagedacht over de verbetering van de positie van de mantelzorger in het Arbeidsproces. Door actieve deelname aan een provinciale Conferentie arbeid en zorg zal een start gemaakt worden met een proces waarin met werkgevers wordt nagedacht over dit onderwerp. Dat het niet eenvoudig is om werkgevers te betrekken blijkt wel uit de poging om tot een symposium voor werkgevers te komen in de Week van de Mantelzorg. Door te weinig opgave van deelnemende werkgevers heeft dit symposium geen doorgang kunnen vinden.

Daarnaast zal de gemeente ook als werkgever aandacht aan dit thema besteden.

Overige Doelgroepen

In het proces van ketensamenwerking zal ook aandacht worden besteed aan de diverse doelgroepen. Vooral wordt daarbij gedacht aan de jeugd. In de Week van de Mantelzorg is gebleken dat er bijna geen bereik was van de huidige organisaties richting jongeren. De groep kinderen tot 12 jaar heeft wel contacten met het schoolmaatschappelijk werk, maar is nog niet als groep in beeld; de groep 12 tot 18 jarigen is niet bereikt, ondanks pogingen. Uit de initiatiefgroep Week van de Mantelzorg is een groep ontstaan die zich gaat verdiepen in het bereiken van jongeren. Ook zal in deze groep worden nagedacht over de positie van mannelijke mantelzorgers.

Als pilot start in 2009 start een cursus voor allochtone ouderen en hun eventueel toekomstige mantelzorgers waarbij bekend worden met bestaande voorzieningen centraal staat. de organisatie ligt bij Enova en Sedna, de uitvoering bij het Drenthe college. Na evaluatie zal bekeken worden of hier aan vervolg zal worden gegeven.

De gemeente onderzoekt in hoeverre er samengewerkt kan worden met de mantelzorg bij psychische problemen en neemt daarvoor deel aan de “werkgroep samenhang mantelzorg” van de GGZ ZO. Drenthe.

7. Conclusies en prioriteiten voor 2009

Er zal er meer aandacht zijn voor een dorps- en buurtgerichte gerichte benadering van de mantelzorger. Gebruik makend van bestaande buurtwerkfuncties en aansluitend bij de Contact Punten Mantelzorg. Dit kan verder ontwikkeld worden met de welzijngroep Sedna. Te denken valt aan de functies buurtwerk, jongerenwerk, ouderenconsulenten, het algemeen maatschappelijk werk en het vrijwilligerswerk.

Professionele mantelzorgondersteuning blijft daarbij erkend als een specifieke functie. De professional beschikt over opleiding en expertise op o.a. het terrein van de gezondheidszorg.

De huisartsenpraktijken en overige eerste lijns hulpverlening zullen als belangrijke schakel worden beschouwd voor signalering, benadering en ondersteuning van mantelzorgers. Door en meer informatie en samenwerking aan te bieden wordt gewerkt aan een grotere bekendheid en toegankelijkheid van de mantelzorgondersteuning.

Door goede en gezamenlijke registratie van mantelzorgers die, in welke vorm ook, ondersteuning wensen moet het aantal mantelzorgers dat bereikt wordt toenemen in het komend jaar. Een start is gemaakt met de Week van de Mantelzorg. Het koppelen van de bestanden van de verschillende organisaties blijkt nog punt van aandacht.

Het bereiken van jongeren heeft ook in toenemende mate prioriteit, onlangs nog benadrukt door de WMO-raad. Door alle, bij mantelzorg betrokken, partijen wordt dit onderschreven. Vanaf 2009 wordt, in samenwerking, gewerkt aan het bereiken van deze jongeren. Samenwerking wellicht met het (school)maatschappelijk werk van Sedna.

Aandacht zal er zijn voor de positie van werknemers die mantelzorger zijn. In 2009 wordt een start gemaakt met het initiëren van contacten met werkgevers, d.m.v. symposia, zowel provinciaal als ook regionaal. In 2009 wordt aangehaakt bij een provinciaal initiatief.

8. Middelen 2009

60882: vrijwillige thuis- en mantelzorg: € 155.447,97

60882: diensten wonen met zorg € 43.290,96 Niet alleen voor mantelzorg aan te wenden

60882: collectieve preventie GGZ aan te wenden voor Gebruikersplatform GGZ.

60882: Vrijwilligers training en advies/ vrijwilligersbeleid.

Voor de toekomst moet rekening gehouden worden met een toename van de kosten voor mantelzorg. Gezien de vergrijzing zullen vermoedelijk steeds meer mensen afhankelijk worden van mantelzorg. Daarnaast wordt mantelzorg steeds bekender en zal het dat effecten hebben op het aantal verzoeken om dienst- of hulpverlening aan mantelzorgondersteuning. En steeds meer initiatieven vanuit de burgers zelf zullen kunnen ontstaan die een beroep doen op de WMO en die verwant zijn aan mantelzorg.